

BOEKBESPREKING

Fortschritte der Zoologie, Band 17, im Auftrag der Deutschen zoologischen Gesellschaft unter Mitwirkung von Prof. Dr. Hans-Jochem Autrum, München, und Prof. Dr. Friedrich Seidel, Marburg, herausgegeben von Prof. Dr. Hans Bauer, Tübingen. Redaktion Dr. Gerhard Czihak, Tübingen. 427 Seiten, 87 Abbildungen. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart. Ganzleinen DM 140,—.

De „Fortschritte der Zoologie” behoren ongetwijfeld tot de beste serie-uitgaven op dierkundig gebied. De onderwerpen, die telkens aan de orde gesteld worden, worden wel zo grondig behandeld, dat men volkomen op de hoogte komt van de problematiek en de huidige stand van het vraagstuk. Deze, ik zou haast zeggen uitputtende, wijze van behandelen, brengt vanzelf mee, dat het aantal onderwerpen in één band beperkt is, in deze band tot acht. Voor ieder onderwerp moest eigenlijk een specialist aan het woord komen bij de bespreking. Dat kan eenvoudig niet. De bedoeling van deze bespreking is dan ook de aandacht vestigen op enkele onderwerpen, die behandeld worden.

Morphologie des Cytoplasmas. De inhoud van dit 128 bladzijden beslaande traktaat kan men het beste weergeven door de naam „moleculaire biologie”. Dit is de biologie, die structuur en functie van het cytoplasma tot één geheel maakt. De hoge vlucht van het elektronenmicroscopisch onderzoek, ofschoon beperkt tot gefixeerd, dood materiaal, heeft in samenwerking met het phasenecontrastmicroscopisch onderzoek, dat levende cellen omvat, en in samenwerking met de biochemie geleid tot deze dynamische structuuropvatting. De literatuur, die hierover verschenen is, is haast niet te overzien. In dit boek 26 bladzijden kleine druk.

Mutationengenetik. De schrijver van dit hoofdstuk, Dr. E. H. Löbbecke, verbonden aan het genetisch instituut van de Gutenberg-Universiteit te Mainz, geeft een overzicht van de literatuur uit de jaren 1956-1963. Hoe belangrijk dit ook moge wezen, de grote waarde ligt vooral hierin, dat de schrijver steeds zijn blik gericht houdt op de problemen van vandaag.

De mutatiegenetica staat op het ogenblik in het middelpunt van de belangstelling. De schrijver begint met de mutaties veroorzaakt door stralingen. Bijzondere aandacht wordt gegeven aan het effect van de straling op de jongere stadia in de ontwikkeling der geslachts-cellen (spermatogenese en oogenese) en op de verschillende stadia van de embryonale ontwikkeling.

Dan volgt de bespreking van de mutaties veroorzaakt door chemicaliën. Sinds Auerbach in 1944 met succes mutaties teweeg bracht bij *Drosophila melanogaster* door middel van mosterdgas, is men steeds meer in de richting van de chemische mutagenese gegaan. De grote stoot kwam echter uit de hoek van de moleculaire biologie. Toen Watson en Crick (1953) er in slaagden het structuurmodel van het DNA-molecuul op te bouwen — het bekende wenteltrapmodel —, werd dit het uitgangspunt van het onderzoek naar stoffen, waarvan mutagene werkzaamheid verwacht kon worden op basis van de mogelijke incorporatie in het nueleïnezuur. Ruim 9 bladzijden lite-

ratuur besluiten dit zeer interessante hoofdstuk.

Het heeft weinig zin om alle onderwerpen, in de band besproken, hier te noemen. Gelijk ook uit de vorige besprekingen is gebleken, komt men in deze serie-uitgave alle mogelijke onderwerpen uit de dierkunde tegen, vaak ook als vervolgartikel. Zo is bv. het laatste referaat van deze band „Oekologie der Süßwassertiere” een voortzetting van het breed opgezette referaat over de oekologie der binnenwateren van band 12 (1960). Zijn de onderwerpen nog niet aan de beurt geweest, dan kan men ze verwachten. Daarom is het bezit van deze serie, hoe kostbaar ook, van onschatbare waarde voor een bibliotheek, die de literatuur op zoologisch gebied bijhoudt.

K.

Panorama der Volken, in drie delen, onder redactie van Dr. F. van Emst. Deel III: *De volken van Europa en Afrika*. 491 bladz. met vele illustraties. Uitg. J. J. Romen & Zonen, Roermond en Maaseik, 1966. Geb. f. 35,—, per intekening f. 32,—, per deel.

Deel I en II van dit etnografisch standaardwerk zijn verleden jaar in dit tijdschrift besproken (blz. 103 en 172). Er is toen reeds op gewezen, dat dit werk inderdaad een panorama is. Dit betekent, dat een overzicht wordt geboden van volken en culturen op deze wereld, waarbij het zeker niet de bedoeling is een inventarisatie te geven. Het oog kan dwalen langs de grote lijnen, om zo nu en dan te blijven rusten op speciale onderwerpen. Grote aandacht wordt besteed aan de thans bestaande situatie, en dan ligt voor de hand, dat Afrika het grootste deel van dit boek op-eist (355 bladzijden).

Europa. Een overzicht wordt gegeven van de veelheid van zijn volkculturen, die tot op de dag van heden als zodanig te onderkennen zijn, zij het dan ook, dat vele karakteristieke elementen in de loop der tijden verdwenen of afgesleten zijn. Afgezien van alle politieke grenzen worden de Europese volken fysisch-anthropologisch, taalkundig en cultureel getekend. Ondanks of mischien wel juist door de beperking, die de schrijver is opgelegd, weet hij de volken raak te typeren. De schrijver van dit gedeelte, Dr. H. Wouters, is hoofdamtenaar aan het Ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur te Brussel. Ik neem aan, dat hij een goede kijk heeft op de Vlamingen en de Walen, aan wie hij zeer terecht bijzondere aandacht schenkt.

Afrika. Het beeld, dat Afrika in cultureel antropologisch opzicht geeft, is wel zo gecompliceerd, dat niemand het zal wagen dit werelddeel in zijn geheel voor zijn rekening te nemen.

Dit deel begint met Noord-Afrika. Een volkenkundige, denkend in termen van beschaving en maatschappij, brengt het „eiland” Noord-Afrika onder bij het Nabije Oosten, omdat Noord-Afrika daarvandaan geïslamiseerd en voor een groot gedeelte gearabiseerd is. Daarnaast is echter ook sprake van een duidelijke

culturele affiniteit tussen Noord-Afrika en Zuit-Europa.

Dan komen wij aan Afrika ten Z. van de Sahara en de Lybische woestijn. Iedereen weet, dat de verscheidenheid in volken en culturen daar zo groot is, dat het onmogelijk is in een korte bespreking daarover iets te zeggen. Ik heb natuurlijk niet alles gelezen, maar wat ik er van gelezen heb is wel zo interessant en boeiend, dat ik het iedereen zonder voorbehoud kan aanbevelen.

Het boek eindigt vanzelfsprekend in Zuid-Afrika, de smeltkroes der culturen. De schrijver ziet het rassen-vraagstuk primair als een cultureel en sociaal vraagstuk, althans voor een groot gedeelte, en dan ligt het voor de hand, dat hij de begrippen apartheid en apartheidspolitiek gaat zien in het perspectief van een cultuurprobleem. Apartheid is de gescheiden ontwikkeling van de diverse aanwezige culturen naar eigen aard en mogelijkheden. De huidige regering van de Republiek Zuid-Afrika is van mening, dat haar apartheidspolitiek de beste oplossing is en de belangen dient van alle cultuurgroepen.

Dit boek laat zich ook door de niet-vakman prettig lezen. De bijzonder fraaie foto's verhogen de waarde en de aantrekkelijkheid van dit boek.

K.

De Veluwe. Luisterrijk land tussen Randmeer en Rijn door Jac. Gazenbeek, 263 bladz. met talrijke foto's en meerdere kaarten. Uitg. Gebr. Zomer & Keunings Uitgeversmaatschappij, Wageningen, 1966. Geb. f. 17,50.

„Jac. Gazenbeek is een der beste kenners van de Veluwe”, zo lees ik in het begeleidend schrijven van de uitgever. Ik heb nooit een ander boek over de Veluwe gelezen, kan dus geen vergelijkingen maken, maar na lezing van dit boek ben ik geneigd het bovenstaande volkomen te onderschrijven. Bovendien, zo lees ik verder in het schrijven van de uitgever, is Gazenbeek een excellent fotograaf. Dat zal niemand durven te ontkennen.

Dit boek van Gazenbeek is het resultaat van een leven lang verkeren temidden van de natuur en de mensen van zijn geboortestreek. De schrijver heeft niet alleen oog voor de schoonheid van dit luisterrijke land, maar hij grijpt ook terug naar de prehistorie en de historie. Het heden en het verleden is één boeiend geheel geworden. Sagen en legenden doorkruisen het verhaal. Waar de schrijver U ook naar toe voert, naar bos, veld, heide, de lussen van de IJssel, heuvelrijen, boerderij en kasteel, of langs de haventjes van de vroegere Zuiderzeekust, gij zult hem blijven volgen, ook wanneer gij nooit een voet op de Veluwe gezet hebt.

Aan het einde van het boek vinden wij een lijst van de natuurmonumenten op de Veluwe, waarvan de meeste vrij toegankelijk zijn, soms beperkt tot wegen en paden. Het register, dat het boek afsluit, is zeer welkom.

K.

Het geslacht Tenthredo (Hym. Tenthred.) door H. Ratink. 40 bladz. Wetensch. Med. no. 62 van de K.N.N.V. 1966. Prijs f 2,75, voor leden van de K.N.N.V. en de N.E.V. f 2,20. Te bestellen door storting of overschrijving van het bedrag op postrekening 13028 van het Bureau van de K.N.N.V. te Hoogwoud met vermelding W.M. 62.

In deze serie van de K.N.N.V. zijn reeds zes nummers verschenen over de Vliesvleugeligen of Hymenoptera. Deze nummers zijn alle uitverkocht; van enkele is een heruitgave in voorbereiding.

De Tenthredinae worden ook wel zaagwespen genoemd, omdat de wijfjes in het bezit zijn van een zaagapparaat, dat gebruikt wordt bij de eiafzetting.

Van het geslacht *Tenthredo* kunnen in Nederland 33 soorten verwacht worden; tot nu toe zijn hiervan slechts 29 soorten bekend. De schrijver geeft een uitvoerige determinatietabel van de Nederlandsche soorten, geïllustreerd door duidelijke tekeningen. Deze tabel wordt gevolgd door een verkorte determinatietabel en tenslotte is er nog een aparte determinatietabel voor het *arcuata-schaefferi*-complex, omdat over deze soorten en de variëteiten er van nog al het een en ander te doen is geweest onder de systematici. Daarover kan men lezen op bld. 5-7.

Aan het einde van dit boekje vinden we kaarten van Nederland met de verspreiding der soorten en verder ook grafieken van de verschijnings- en vangdata.

K.

De tweede woning. Rapport uitgebracht door de „Beraadsgroep Tweede Woning” van de Stichting Recreatie, Kerkhoflaan 11a, Den Haag, Prijs f 2,50. Te bestellen bij bovenstaand adres.

Als tweede woning wordt beschouwd elke vorm van verblijfsaccommodatie, die iemand naast de woning, waarin hij zijn hoofdverblijf vindt, duurzaam voor zich zelf of zijn gezin beschikbaar houdt teneinde daarin naar wens tijdelijk nacht- en woonverblijf te kiezen.

De leden van de beraadsgroep staan helemaal niet afwijzend tegenover het bezit van een tweede woning, als zijnde een legitieme behoefte, maar zij zijn van oordeel, dat, gezien het feit dat het streven naar een tweede woning steeds toeneemt, er tijdig maatregelen getroffen moeten worden om dit streven in goede banen te leiden. Voorop staat dat de vestiging van een tweede woning in evenwichtige verhouding moet gebracht worden tot de recreatievoorzieningen voor algemeen gebruik.

De samenstellers van het rapport hebben alle facetten van het vraagstuk bekeken, en zijn m.i. tot zeer redelijke conclusies gekomen. Ik verwacht dat buiten de bestuurlijke instanties, voor wie dit rapport een onmisbare leidraad zal zijn, ook vele anderen gaarne kennis zullen nemen van de problematiek van de tweede woning en de wijze, waarop deze kan worden opgelost.

K.